

حضور بین المللی در چابهار، متاثر از فضای سیاسی منطقه است

در طول یکی دو سال اخیر، دامنه ارتباطات مالی و اقتصادی کشورمان با کشورهای منطقه و جهان گسترده شده و توانسته ایم از لحاظ بسترهای حمل و نقل مثل خطوط کشتیرانی و ریلی، پیشرفت های قابل ملاحظه ای داشته باشیم. از سوی دیگر، چابهار، تنها بندر اقیانوسی ایران در کانون توجهات ملی و بین المللی قرار گرفته و شاید دلیل اصلی آن موقعیت بی نظیر و راهبردی آن باشد. این بندر، تنها شهری در دنیاست که هم از طریق هوایی، هم جاده ای، هم ریلی و هم دریایی، توانایی حمل و نقل کالا را دارد.

چه کالاهایی که از کشورهای دیگر می آیند و باید به نقطه دیگری از خارج ایران بروند و چه کالاهایی که قرار است از ایران به نقاط دیگر جهان، صادر شوند. رییس جمهور حسن روحانی نیز، چه در دولت یازدهم و چه در دولت دوازدهم، همواره علاقه ویژه ای به توسعه بندر چابهار داشته و کمتر سخنانی از او در زمینه توسعه و اقتصاد می توان یافت که نامی از چابهار در آن مطرح نشود. «قانون» برای بررسی آخرین تحولات و طرح ها در منطقه آزاد چابهار با دکتر عبدالرحیم کردی، مدیرعامل این منطقه گفت و گویی داشته که در ادامه از نظر می گذرد:

راهبردهای اصلی منطقه آزاد چابهار برای تبدیل این بندر به یک قطب بین المللی چیست؟

موقعیت راهبردی چابهار در فضای بین المللی، برنامه ریزان توسعه کشور را وارد فصل جدیدی از برنامه ریزی آمایشی برای توسعه این منطقه کرده است؛ منطقه آزاد چابهار نیز در هماهنگی با سایر سازمان ها و نهادها به دلیل جذابیت های قانونی و توجه سرمایه گذاران داخلی و خارجی، ملزم به داشتن نقشه راه و برنامه مشخصی مبتنی بر راهبردهای متاثر از اسناد بالادستی و الزامات موفقیت مدل های توسعه ای است. در این راستا پنج راهبرد مشخص در دستور کار این سازمان هست؛ نقش در اقتصاد ملی، اثر بر اقتصاد محلی، جلب مشارکت محلی، تقویت مناسبات بین المللی و انتقال دانش و تکنولوژی.

برای هر کدام از این راهبردها، برنامه ها و اقدامات مشخصی تدوین و وظایف بخشی از مدیران سازمان ذیل این راهبردها و برنامه ها تعریف شده و مورد ارزیابی و پایش قرار می گیرند.

بدون شك تحقق صحیح این راهبردها به دلیل ترافیک تجاری و تولیدی که با استفاده از پتانسیل های خود منطقه ایجاد شده، در تبدیل چابهار به یک قطب تولید و تجارت در منطقه کمک خواهد کرد. البته تسریع در توسعه زیرساخت های حمل و نقل در اجرایی شدن این برنامه ها نقش غیر قابل انکاری دارد.

در معادلات بین المللی و منطقه ای، چین بندر گوا در پاکستان را برای ترانزیت کالا از شرق آسیا به آسیای مرکزی و اروپای شرقی در نظر گرفته است؛ از سوی دیگر هند به عنوان یک قدرت اقتصادی نوظهور در تلاش است با سرمایه گذاری در منطقه آزاد چابهار، یک بندر قدرتمند برای حمل و نقل کالاهای خود به آسیای مرکزی و اروپای شرقی به وجود آورد. چابهار چه پتانسیل ها و ظرفیت هایی برای رقابت با گوا در دارد؟

حضور چین در گواد در ادامه پروژه «یک کمربند - یک جاده» هست. بر اساس طرح ارائه شده، چین به دنبال اتصال به آب های گرم از طریق بندر گواد و ایجاد یک کریدور شمال - جنوب است. این یک پروژه طولانی مدت با اعتبار ۴۶ میلیارد دلار است. اما چابهار به دلیل مشکلات جغرافیایی و سیاسی مسیر گواد از جذابیت بیشتری برای شرکت های بزرگ برخوردار است. از طرفی هند به جهت نیاز اقتصادی اش برای اتصال به افغانستان و بازارهای مواد اولیه و محصول آسیای میانه در تلاش برای تقویت بندر چابهار است.

آنچه که مسلم است، در دیپلماسی اقتصادی چابهار جذب حداکثری فرصت های پیش رو هدف اصلی ماست. چنانچه بتوانیم پیوند مناسبی بین ابزارهای حمل و نقل به ویژه بندر و راه آهن در زمان کوتاه ایجاد کنیم. می توانیم از فرصت گواد نیز برای اقتصاد کشورمان آورده داشته باشیم. برخی ویژگی ها و مزیت های خاص اقتصاد ما در هر شرایطی، چابهار را در موقعیت مناسب تر و کم هزینه تری در

مقایسه با گوادار قرار می‌دهد که البته توجه ویژه‌ای نیز در دولت به این مهم صورت گرفته است، به‌خصوص توسعه صنایع پتروشیمی و فولاد که این دو در افق طرح حدود ۳۰ میلیون تن محصول تولید خواهند کرد و این به معنای یک ترافیک بار بسیار مناسب برای رونق و توسعه یک بندر است. برنامه ریزی هوشمندانه و اجرای به موقع در کنار یک هماهنگی درونی، می‌تواند چابهار را تبدیل به یک کنشگر فعال اقتصادی در منطقه کند.

چابهار در میان اعضای اتحادیه کشورهای حاشیه اقیانوس هند از جایگاه مهمی برخوردار است؛ با توجه به جمعیت دو میلیارد نفری IORA، چرا چابهار تاکنون نتوانسته آن‌گونه که باید و شاید از این پتانسیل بالقوه استفاده کند؟

حضور بین‌المللی چابهار، متأثر از فضایی سیاسی منطقه است. بعد از پایان جنگ و در برنامه‌هایی توسعه با تصویب سند توسعه محور شرق برای چابهار، مأموریت‌های بزرگی در مقیاس بین‌المللی تعریف شد؛ اما با ورود به دوران تحریم‌های سخت علیه ایران، سرعت تحقق برنامه‌ها کند شد، به‌خصوص که مناسبات ما با دنیا مناسبات خوبی نبود و در شرایط رقابتی امکان حضور بین‌المللی را نداشتیم. با موفقیت دولت یازدهم در پرونده هسته‌ای و همین‌طور عنایت مقام معظم رهبری برای توسعه سواحل مکران، چابهار جان تازه‌ای گرفت. در سال گذشته، اولین نشست روسای مناطق آزاد اتحادیه کشورهای حاشیه اقیانوس هند (ایورا) در چابهار برگزار شد؛ خروجی این نشست تنظیم یک مکانیزم همکاری بین مناطق آزاد کشورهای عضو با محوریت چابهار بود. خوشبختانه این پیشنهاد در نشست سران و مقامات ارشد اتحادیه در اندونزی به تصویب رسید و یک معاونت در مرکز منطقه‌ای انتقال تکنولوژی در تهران که یکی از سه مرکز بین‌المللی این اتحادیه هست، برای دنبال کردن این مکانیزم تحت عنوان معاونت مناطق آزاد شکل گرفت؛ اکنون در حال تهیه اسناد و جزییات این مکانیزم هستیم و در آذر سال جاری، میزبان نمایندگان کشورهای عضو برای نهایی کردن این مکانیزم خواهیم بود. این اتفاق، فصل جدیدی در روابط کشورهای عضو اتحادیه با محوریت مناطق آزاد و مرکزیت چابهار خواهد بود. از اکتبر سال جاری میلادی، ریاست منطقه‌ای ایورا به آفریقای جنوبی منتقل خواهد شد و در حال برنامه‌ریزی برای توسعه روابط از این طریق و بهره‌گیری از ظرفیت بی‌نظیر بازارهای کشورهای عضو هستیم.

بین سال‌های ۸۴ تا ۹۲ چابهار به یک بندر فراموش شده در مناسبات بین‌المللی و ترانزیتی تبدیل شد؛ این بی‌توجهی چه تأثیراتی بر آهنگ رشد اقتصاد ایران گذاشت؟

کمترین اثر مناسبات بین‌المللی این دوره، از دست‌دادن بسیاری از فرصت‌های منطقه‌ای و پیشی گرفتن بندرهای کشورهای همسایه در توسعه زیرساخت‌ها بود. در عمان، بنادر صحار و دقم در این دوره رشد چشمگیری داشتند و چین برای توسعه گوادار به توافق رسید. به‌طور طبیعی عقب افتادن چابهار در توسعه زیرساخت‌های بندری به عنوان تنها بندر اقیانوسی ایران، اثر جبران‌ناپذیری بر اقتصاد کشور داشته است. آنچه مهم است و البته به درستی نیز مورد توجه دولت یازدهم و دوازدهم قرار گرفته، توسعه این بندر چابهار و کریدور شرق است. آقای دکتر روحانی در برنامه‌های اعلامی، برای دولت دوازدهم به عنوان یک مگا پروژه، بر این پروژه تأکید داشتند. بدون شک این اهتمام بخشی از فرصت‌های از دست رفته را بازخواهد گرداند.

در نظریه منطقه‌ای و بین‌المللی دولت دوازدهم، چابهار از موقعیت ویژه‌ای برخوردار است؛ مأموریت‌های تعریف شده از سوی دولت روحانی برای چابهار کدامند؟

توسعه بندر چابهار و سواحل مکران، یکی از مگا پروژه‌های دولت دوازدهم است. تشکیل سازمان توسعه سواحل مکران، بر اساس قانون برنامه ششم، بیانگر توجه ویژه دولت برای تسریع آهنگ توسعه این منطقه است. هدف گذاری‌های صنعتی در حوزه نفت، گاز و فولاد و تقویت زیرساخت‌های حمل و نقل برای سهم گرفتن از بازار ترانزیت، از برنامه‌های اصلی دولت دوازدهم است. سواحل مکران با جذابیت‌های فراوان در حوزه‌های شیلات و صنایع وابسته و البته گردشگری در برنامه‌های دولت قرار دارند.

در حال حاضر خط انتقال گاز از ایرانشهر به چابهار آغاز شده و همزمان با رسیدن گاز، یک واحد پتروشیمی و یک واحد فولاد که در حال حاضر در منطقه آزاد چابهار در حال ساخت هستند، به بهره‌برداری خواهند رسید و این آغاز صنعتی شدن چابهار است. البته توسعه

صنایع پایین دستی این دو صنعت در قالب صنایع کوچک و متوسط برای اثرگذاری بر اقتصاد محلی در دستور کار هست.

اخیرا در پروژه‌ای به نام چابهار پلاس برای توسعه پایدار چابهار در عرصه بین‌المللی، صحبت به میان آمده است؛ چابهار چه ویژگی‌هایی نسبت به دیگر بنادر مهم جهان از جمله مارس، بوسان و... دارد؟

بندر چابهار به عنوان یک بندر ایرانی در چهار راه تجارت جهانی قرار گرفته است. نگاه به نقشه جهان، گویای اهمیت و مزیت چابهار در بهینه کردن اتصال بازارهای بزرگ منطقه ای است. شرق اروپا، اوراسیا، آسیای میانه و افغانستان از طریق چابهار می‌توانند به آسیای شرقی و آفریقا در کمترین زمان و با حداقل هزینه وصل شوند. این نکته در فضای رقابت فعلی جهانی که شکاف تکنولوژی بسیار کم شده، غیر قابل چشم‌پوشی است.

رقبای بزرگ صنعتی برای کاهش قیمت تمام‌شده محصول‌شان شیوه‌های زیادی را امتحان کردند اما نتوانسته‌اند فکری برای هزینه‌های حمل و نقل‌شان بکنند؛ بنابراین همیشه به دنبال یک مسیر و ابزار بهینه هستند.

با توجه به موقعیت چابهار و زیرساخت‌های در حال شکل‌گیری به دلیل اینکه هر چهار ابزار حمل و نقل در یک نقطه محیا هستند، امکان بهینه‌کردن هزینه و زمان را به صاحبان کالا خواهد داد. با علم به این موضوع، ایده چابهار پلاس با تمرکز بر چهار ابزار حمل و نقل در یک نقطه، مطرح شده است.

اجرای شدن این ایده، چابهار را تبدیل به یک بندر بدون رقیب در منطقه خواهد کرد.

تلاش خواهیم کرد تا توجه همه دست‌اندرکاران و سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان توسعه را از طریق این پروژه به ویژگی منحصر به فرد چابهار جلب کنیم تا اولویت نگاه‌های بخشی از وزارتخانه‌ها و نهادهای دخیل در توسعه اقتصادی کشور به این مهم معطوف شود.

در حال حاضر میزان صادرات و صادرات مجدد از چابهار به دیگر نقاط جهان، رقم بسیار ناچیزی است؛ مشکل کار کجاست؟

صادرات و صادرات مجدد ابزار می‌خواهد، مهم‌ترین ابزار نیز ابزارهای حمل‌ونقل هستند. در شرایطی صادرات مجدد از یک بندر صورت می‌گیرد که هر لحظه امکان جابه‌جایی کالا فراهم باشد. به دلیل اینکه چابهار در حال حاضر در مسیر منظم خطوط کشتیرانی نیست، صاحبان کالا و تولیدکنندگان نمی‌توانند ریسک کنند و کالاهای‌شان را برای صادرات به چابهار انتقال دهند. ضرورت دارد برای مدتی معین، جهت منظم شدن خطوط کشتیرانی سوبسید مناسب داده شود.

در این زمینه هم سازمان بنادر و دریانوردی در حال برنامه‌ریزی و هم سازمان منطقه آزاد در حال رایزنی و جلب مشارکت بخش خصوصی برای رونق‌دادن به خطوط دریایی این بندر است.

در صورت حل این مشکل، شاهد رشد صادرات و صادرات مجدد از طریق این بندر خواهیم بود؛ به‌خصوص در دو سال گذشته، شاهد رشد چشمگیر سرمایه‌گذاری واحدهای تولیدی در شهرک‌های صنعتی منطقه آزاد بوده ایم.

در سال گذشته، حدود ۲۰۰ قرارداد سرمایه‌گذاری در منطقه آزاد منعقد شده است که به‌طور عمده واحدهای تولیدی و با رویکرد تولید محصولات صادراتی هستند. با بهره‌برداری از این واحدها، شاهد تحولات زیادی در تولید و اشتغال منطقه خواهیم بود.

در نقل قولی، جان کری، وزیر خارجه سابق آمریکا به سرمایه‌گذاران خارجی توصیه کرده بود اگر می‌خواهید در ایران سرمایه‌گذاری کنید، حتما انتخاب اول شما چابهار باشد؛ دلیل اهمیت چابهار در معادلات روابط بین‌الملل و اقتصاد بین‌الملل چیست؟

این توصیه بر مبنای یک شناخت دقیق از آینده اقتصاد دنیا و نقش و دسترسی مناسب و بهینه به لحاظ هزینه و زمان به بازارهای مصرف صورت گرفته و توصیه درستی نیز هست. مناسبات و معادلات سیاسی و اقتصادی منطقه و نقش موثر ایران در آینده منطقه، مویذ این نظریه هست.

همان‌گونه که اشاره کردم، توجه به موقعیت راهبردی چابهار و سهولت دسترسی به بازارها در صورت تکمیل زیرساخت‌ها، قیمت تمام‌شده محصول تولید در چابهار و یا هزینه رسیدن به بازارها از طریق چابهار را حداقل خواهد کرد. به‌طور طبیعی حداقل قیمت تمام‌شده محصول و خدمت، معیار تصمیم‌گیری و توجیه‌پذیری یک سرمایه‌گذاری است. چابهار این قابلیت و ویژگی را دارد.

